

**هه‌یه‌ی ئێکەوتی بوون.. به‌ختیار
محهمهد**

هه‌یه‌کی گهوره له ئێكەوتی بووندا هه‌یه؛ بوون خ‌ی هه‌یه‌یه: هه‌یه‌ی
ژیان، هه‌یه‌ی خو‌لقاندن. هه‌یه‌ی بوون له‌و هه‌موو ئاژاو و
نادادپه‌روه‌ری و سته‌م و کوشت و ب‌هی ک‌مه‌گه‌ی مر‌یی و یاسا
کو‌ره‌کانی سروشتدا به‌دی ده‌کر و به‌رجه‌سته ده‌ب‌. ژیان خ‌شه، به‌ام
فانییه؛ ب‌یه هیچ به‌هایه‌کی ئەوت‌ی نییه. مر‌قی به‌ه‌ز هه‌یه و
مر‌قی ب‌ ه‌ز هه‌یه. گیانه‌به‌ری به‌ه‌ز هه‌یه و گیانه‌به‌ری ب‌ ه‌ز
هه‌یه: ئەمیان ئەویان ده‌چه‌وس‌ن ته‌وه و او ده‌کا و ده‌کوژ و ده‌خوا.
ئایا ئەمه گهوره‌ترین هه‌یه‌ی پر‌سه‌ی خو‌لقاندنی بوونه‌وه‌ره
زیندوو‌ه‌کانی سروشت نییه؟ (ل‌ره‌دا به‌ده‌رده‌که‌و)، که سروشت خاوه‌ن و
خو‌لق‌نه‌ر‌کی نییه، به‌کو هه‌موو شت‌ک به‌ئێک‌ه‌وت به‌ئێوه ده‌چ‌:
به‌ئێک‌ه‌وتی ناها‌وسه‌نگی ه‌ز و نا‌ه‌ز)، ب‌یه سروشت پ‌ه له ئاژاو و
ژیان پ‌ه له تراژیدی.

مرڤق هه‌ميشه له ځنگي ټايينه‌وه در ځنگه ځوونى ځي ده‌كا: به وه‌م نهمري ځي داده‌تاش و هه‌موو شت ځنگ به ده‌سه‌ځاتي خوا ده‌به‌خش. لره‌شه‌وه پاساو ځنگ تراژيدياكان ده‌ځنگه‌ته‌وه. ټو پاساو ده‌ځنگه‌ته‌وه و ده‌ځنگ هه‌موو شت ځنگ له ده‌سه‌ځات و تواناي خوا دايه. واته خوا به‌م شوه‌يه ژيانى دروست كړدووه: گه‌وره و ځووك و به‌ځنگ و ځنگه‌ز هه‌ز هه‌يه، هه‌زار و ده‌ځنگه‌م‌ند هه‌ن؛ هه‌موو شت ځنگ به‌نده به‌قسمت و نسيبه‌وه. به‌واتاي مرڤق كه موكوو ځنگه‌كاني بوون و ژيانى ځي به وه‌مى بوونى خوا ځنگ و قهره‌بوو ده‌كاته‌وه. هه‌زاران سا ځنگه مرڤق خوا ده‌په‌رست، به‌ځام هه‌رگيز نه‌يتوانيوه ټنگ‌زقا ځنگ دادى خوا به‌ځنگه‌ته سهر زه‌وى و ژيانى ځي ځنگ و ځنگه‌كا. تومهر ټم عه‌داله‌ته عه‌داله‌تكي وه‌هميه و ته‌نيا له جيهاني خه‌يا ځي مينا‌فيزيكا دا هه‌يه. كار ه‌ساته گه‌وره‌كه‌ش لره‌دايه، كه به‌ناوى عه‌داله‌تى خوا وه تاوانى گه‌وره گه‌وره ټه‌نجام ده‌در ځنگ. ټايا ټمه تراژيدياي گه‌وره‌ى بوون نيه؟ ټايا مرڤق ځي هه‌ميشه جه‌خت له‌سهر كه موكوو ځي بوون ناكاته‌وه؟ ټايا لره هه‌ځنگه‌يه‌ك (سه‌هوويه‌ك) له خو ځنگه‌ندانى ژياندا نيه؟ ټو هه‌ځنگه‌يه‌ى، كه به‌ځنگه‌وت له‌ناو يه‌ك ځنگ له هه‌ساره‌كاني ټم گه‌ردوونه‌دا ځووى داوه (واته هه‌ځنگه‌يه‌ك كه به ټه‌نقه‌ست نه‌كراوه). ټايا مهرگ ځي گه‌وره‌ترين كه موكوو ځي و ك ځماسى بوون (ژيان) نيه؟ ټي ټه‌گه‌ر ځي له ځنگه‌يدا بوون كه موكوو ځي ته‌دا نيه، ټم به ځنگه‌باسى

هه تاهه تایی) له ناو واقعی فای بیای مهرگدا (عهده مدا). بیر که ی خوا
(درامای گه انه وهیه ب ژیان له پاش مهرگدا). (2)

که واته خوا هه مای ئه به دی ژیا نه. هه مای استکردنه وهی ک ماسی
بوونی مر. خه سه ته کی مر ئه وهیه، که دی بهو شتانه خه و باوه
بهو شتانه ده هه، که به چاو نایان بین (دیشان مر ل ره جهخت
له سر بوونی دیاریکراو و پ له ک ماسی خی ده کا).

به نمونه: ئه و که ناتوان بوا به وه به هه گهردوون ئه زهلیه و
هیچ که سه ک دروستی نه کردوه، د هه نکه له دهره وهی واقعی گهردوون،
هه نکه، که نابینر و هه رگیز نه بینیه ب خی داده تاش و ده یکه ته
خاوه نی گهردوون و به مهش خی له و گرفته ئا زه ئه زهلیه زگار
ده کا، که گهردوون چان دروست بووه و ک دروستی کردوه؟ به استیش
سهخته (به تایه تیش ب مر فی به رای) بوا به وه به هه نین، که
گهردوون ب خی و له خوه دروست بووه؛ بیه باشتین چاره ب ئه م
پرسه بوونی هه نکه، که له گهردوون به توانا تر و به دهرتره و که س
نایبین (به تایه تی ئه مه له ئایینه یه کتا په رسته کا ندا به دی
ده که ین)، بیه دهش باوه ی پ به نین و دیشمان خش بکا و وه م
به پرسیاره کانی بوونی دیاریکراو و پ له ک ماسیمان بداته وه.
هه بهت ئه م هه زه پر سهی سه ره هه دان و په یدا بوون و په رسته اندنی
شوناسی خوا و خاوه نده کانه (باوه و ئیمانی ئایینه کانه). ئه مه
هه ر له ژیا نی ئاسایی ژانه شماندا ف له حه قیقه تی بوونی خ مان
ده که ین: هه رگیز نامانه و استیه ناخش و تاهه کان به چاوی خ مان
بینین؛ هه بهت بیستن له بینین سه لامه تتر و ئه وه نتره.

به نمونه: ئه مه که به چاوی خ مان خواردن کی پس له چشتخانه یه کدا
بینین، که له و ساته وهخته دا خ مان ده یخ ین و خ مان له و ین، ز
ئهسته متتر و کاریگه رتره، وهک له وهی، که پ مان ب ن فانه
چشتخانه پیسه. به هه مان شوهش بینینی گهردوون کی ب سنووری ب
خاوه نی مه زن ناخش و ئهسته مه، وهک له وهی ب ین ئه م گهردوونه
مه زنه خاوه ن کی مه زنتری هه یه و ئه و به پرسیاره له هه موو شته کانی
ناوی و به چاویش نایبینین. له مه وه چه مکی خوا وه م کی ناچاری
فایویه (به ب ئه وهی مر مه بهستی ب) ب پرسپاری بوونی گهردوون
و بوونی ک ماسداری مر خی. وه م که لژیکی تدا یه و ما قوو ه.

ئه و وه مای، که نه یوانی ک تایی به نا ک کی ناو ویستی مر به هه ن:
است و هه، چاکه و خراپه... له مه وه مر له بهرانبه ر خوا دا
که سایه تی شه یانی دا هه نا، تا چاره سه ر کی در زانه ب ئه م ویسته
ناک و دژکاره ی خی دا بند. ئه م حه ته (دیاردیه) ز به قوو ی
و ز به زه قی له ویست و ویزدان و حی که سی ئیمان داردا به دی

ده کر. لای که سی ئیما ندار بوا بوون به خودا، به ب بوا بوون به شهیتان ناب؛ ئەمەش لووتکهی بەرجەستەکردنی ویستی ناک کی مر بەدەردەخا. ب گومان شرعیەتی بوونی خوا لە شرعیەتی بوونی شهیتاندا یە. هەرگیز ناش خواجه (هەر هیچ نە ب لە ئایینە گەورە یە کتاپەرستەکاندا) بە ب شهیتانك (ئیبلیسك) هە ب. استییه کهی خوا ب ئەوێ خای پناسە بکا و خای به ئمە بناسن، دە ب باسی شهیتان بکا و ئەم به ئمە بناسن. ئمە خوا ناسین، ئەگەر شهیتان نە ب. لەمەوه چەمکی خوا و چەمکی شهیتان بەرەمی پرسی پەرەستاندن ویست و عەقایی مر قن ب استکردنەوهی هە هی (کەوتی) پ لە کەموکووی بوونی خای. واتە ئەو لە لای خواوە دەیهو کەما به بوونی فانی پ لە ناک کی خای ببەخش، ئەم کەما هەش دە ب جەنگ ب دژ به لایەنە تاریکه کهی (شهیتانییه کهی) بوونی خای؛ ئەو لایەنە، که بریتییه لە نائومادی و دایان و شکست و توو بوون و جەنگ و چی حاەت و دیارده و بههایەك هەیه، که دەربین لە بوونی کەموکورتی دیاریکراوی ئەو دەکەن. لرهشەوه بەدەردەکەو، که ب مر ق (ئایینەکان) ژیا نی ئەم دنیا یەیان به ویستی شهیتان بەستوووەتەوه، که چی دنیای ئەولایان (میتافیزیک) به خوا بەستوووەتەوه. واتە دنیای فانی بهشی سیفەتەکانی شهیتانە و دنیای هەتاهەتایش بهشی سیفەتەکانی خواوەندەکانە.

بەم شەوهیه مر ق واتای به بوون و به ژیا نی خای بهخشی. واتە وهك یـنگ دە: ((ژیا نی فیعلی مر ق لە تکهانی لکدژەکان پـك د، که هیچ چارهسەر کیشی نییه: شو و ژ، لەدایک بوون و مردن، خشی و ناخشی، چاکه و خراپه؛ بهکو دنیاش نین، که کامهیان بهسەر ئەوی دیکه یاندا سەردەکەو؛ دنیاش نین، که ناخ چاکه خراپه دەبەزن، یانیش خشی ئازار دەبەزن. ژیا ن گەپانی جەنگه. هەردەم وهها بووه و ههروههاش دەمـنـتهوه؛ ئەگەر وهها نە ب، ئەوا بوون دەگاتە کـتـاییه کهی)). (3)

کەواتە: ئایا مر ق دەتوان ب به ب خوا (ئایین) بژی، تەنانەت ئەگەر ئەم خواجه خشی دروستکەری ب و خشی دروستی کرد ب؟

پەراوێز:

1، 2، 3 - کارل غ. یونغ، الانسان و رموزه (سیکولوجیا العقل الباطن)، ت: عبدالکریم ناصیف، (دار التکوین - الطبعة الاولى 2012)، ص 106، 150، 104